

Параметр X_1 залишився, як і раніше, незначущим, і модель також не є адекватною за $\text{Prob}(F\text{-stat}) > 0,05$. Низьке значення $R\text{-sq}$ указує на слабку залежність варіації Y від X , тобто банківський сектор слабо впливає на динаміку реального ВВП в Україні. Проте на сьогодні спостерігається зростання латентної взаємодії між банківським та промисловим секторами у складі сформованих в Україні фінансово-промислових груп.

Висновки. Проведений компаративний економіко-математичний аналіз ступеня впливу діяльності банківського сектору на формування реального ВВП по групах країн із ринковими та транзитивними економіками, зокрема України, показав, що: показники розвитку банківського сектору по країнах із ринковою економікою не має значного впливу на розвиток реального ВВП у країнах цієї групи, у зв'язку з високим ступенем їх інтегрованості до глобального фінансового ринку; змінні, що характеризують показники діяльності банківського сектору у країнах із транзитивними економіками мають тісний зв'язок із формуванням реального сектору цих країн; проте в Україні спостерігається зворотна ситуація у зв'язку з високим дефіцитом на національному ринку довгих грошей, які мають спрямовуватися на розвиток довгострокових проектів у промислових секторах національної економіки.

Список використаної літератури

1. Global financial stability report, 2010, IMF [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://imf.org/external/pubs/ft/gfsr/2010/02/index.htm>
2. World Economic Outlook Database [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/02/weodata/index.aspx>

T. V Orekhova., D.A. Levchenko

THE INTERACTION OF INDUSTRIAL AND BANKING SECTORS IN AN INCREASINGLY UNCERTAIN GLOBAL ENVIRONMENT.

In the article the development of the banking sector in the global economy, the interaction of industrial and banking sectors in an increasingly uncertain global economic environment. The analysis of the impact of the banking sector of indicators describing the development of the business by groups of countries.

УДК 339.1(1-77)

Я. А. Дубенюк

СУЧАСНІ РЕЖИМИ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ У КРАЇНАХ З РІЗНИМ ТИПОМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

У статті розглянуто особливості сучасних режимів регулювання міжнародної торгівлі у розвинутих країнах, країнах, що розвиваються, а також країнах Центральної та Східної Європи, зокрема в Україні. Значну увагу приділено оцінці застосування ставок мита на продукцію окремих галузей у країнах з різним типом соціально-економічних систем.

Актуальність дослідження. Сучасні процеси глобалізації та регіоналізації світового господарства, які є, з одного боку, протилежними, а з іншого, – в значній мірі взаємопов'язаними та взаємообумовлюючими, призводять до значних змін у системі регулювання міжнародних економічних, зокрема, торговельних відносин між країнами та їх угрупованнями. Набір інструментів, спрямованих на захист внутрішніх ринків, постійно удосконалюється та розширюється, і ці процеси відбуваються на тлі одночасної лібералізації міжнародної торгівлі, що характеризується значними

поступками у застосуванні заходів митно-тарифного регулювання між країнами та їх угрупованнями. Комплекс інструментів, що застосовується урядами країн, розрізняється, як правило, в залежності від рівня їх соціально-економічного розвитку, а також місця в системі міжнародної торгівлі. Тому дослідження особливостей сучасної системи регулювання міжнародної торгівлі з метою визначення найбільш оптимальних шляхів захисту внутрішнього ринку є своєчасним та актуальним.

Питанням дослідження системи регулювання міжнародної торгівлі на сучасному етапі розвитку світового господарства присвячено праці таких зарубіжних вчених-економістів як Т. Котьер, М. Требілкок, Р. Хаус та ін., які основну увагу акцентують на принципах реалізації наднаціонального рівня регулювання міжнародної торгівлі. Серед вітчизняних дослідників слід виділити Ю. Макогона, Т. Мельник, О. Гашицького, М. Бліхар, які однак у своїй працях значну увагу приділяють саме особливостям формування та адаптації системи існуючого вітчизняного регулювання до вимог ГАТТ/СОТ. Тобто недостатньо уваги приділено оцінці особливостей режимів регулювання міжнародної торгівлі у країнах з різним типом соціально-економічних систем.

Мета і завдання дослідження. Метою даного дослідження є визначення подальших напрямів розвитку системи регулювання міжнародної торгівлі у країнах з різним рівнем соціально-економічного розвитку. Для досягнення поставленої мети слід вирішити наступні завдання: по-перше, виявити загальні закономірності реалізації системи регулювання міжнародної торгівлі; по-друге, розглянути особливості реалізації митно-тарифної політики у розвинутих країнах та країнах, що розвиваються; по-третє, виявити особливості здійснення політики захисту внутрішнього товаровиробника в Україні відповідно до вимог ГАТТ/СОТ.

Основні результати дослідження. За специфікою регулювання міжнародної торгівлі згідно із світовою практикою доцільно розрізняти звичайну, преференційну, дискримінаційну торгівлю та торгівлю за режимом найбільшого сприяння. В сучасному світовому господарстві найбільш розповсюдженими є преференційна торгівля та торгівля за режимом найбільшого сприяння, що зумовлено функціонуванням великої кількості інтеграційних об'єднань, які прагнуть усунути будь-які бар'єри на шляху руху товарів та послуг, а також існування Світової організації торгівлі, де режим найбільшого сприяння є одним із основних у її діяльності.

Регулювання міжнародної торгівлі в рамках СОТ здійснюється на базі основних правил і принципів, серед яких одним з найважливіших є принцип недискримінації, що характеризується зобов'язанням всіх країн-членів СОТ надавати одна одній однаково сприятливі умови. Таким чином, жодна країна не повинна робити винятки для іншої або застосовувати щодо неї дискримінаційний підхід. Паралельно із принципом недискримінації реалізується режим найбільшого сприяння, який застосовується до зовнішніх ринків та охоплює систему торгових преференцій, які використовують, країни-члени СОТ.

Умовами режиму найбільшого сприяння є наявність найбільшого обсягу прав, преференцій і пільг щодо мита, податків і зборів, якими користуються або будуть користуватися суб'єкти. У міжнародній торговельній практиці застосовуються торговельні домовленості, у межах яких група країн погоджується ліквідувати або зменшити бар'єри, пов'язані з імпортом з однієї країни в іншу. Результати проведених раундів щодо зміни тарифів середньозваженої ставки імпорту на промислові товари, наведені на рисунку 1 [1; 2].

Після проведених раундів значно змінилися ставки імпорту на промислові товари, майже на 36%. Другий раунд торговельних переговорів, характеризувався ухваленням біля 5000 тарифних зобов'язань.

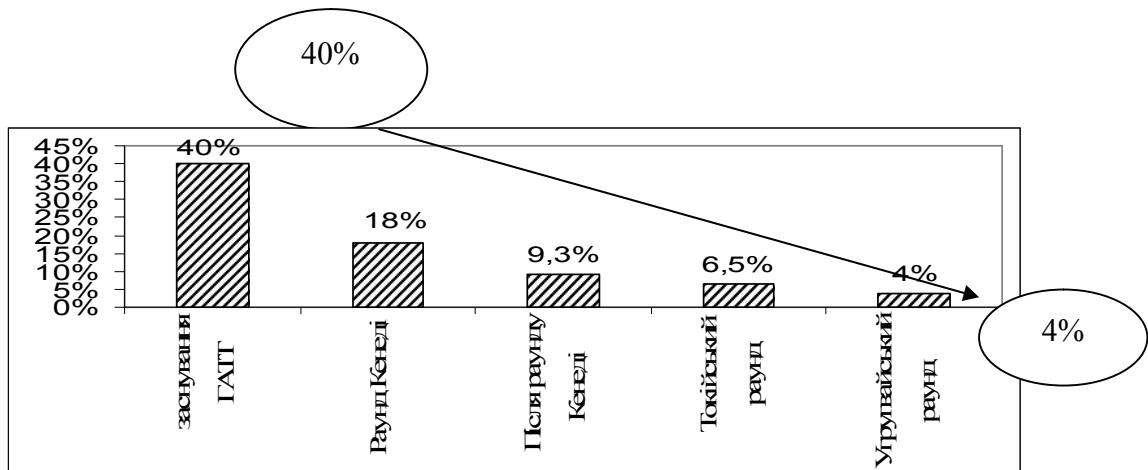

Рис. 1. Зміни розміру світової середньозваженої ставки імпортного тарифу на товари протягом 1947-2009 рр.

Третій раунд проходив із вересня 1950 р. по квітень 1951 р. [1; 2]. На ньому було змінено 8700 тарифних поступок і знижені тарифи майже на 25% порівняно з 1948 р.

Четвертий раунд завершився в травні 1956 р. у Женеві. Його результатом стало те, що загальна сума, отримана від зниження тарифів, досягла 2,5 млрд. дол. Раунд Кеннеді відбувся у липні 1967 р. Підсумковий акт раунду підписали біля 50 країн, що брали в ньому участь. Загалом на них припадає 75% світової торгівлі. На початку переговорів їх учасники керувалися підходом «товар за товар». Цей підхід використовувався в попередніх раундах за лінійного методу зниження тарифів на промислові товари. Робоча гіпотеза про 50% межі зниження тарифів була досягнута в багатьох галузях. Поступки охопили загальний обсяг торгівлі в розмірі 40 млрд. дол. Окремі угоди були досягнуті щодо зернових, хімічних продуктів, а також з питань антидемпінгового кодексу.

Не менш важливим в даному аспекті реалізації принципу найбільшого сприяння залишається розгляд середньозваженої ставки мита в окремих провідних країнах, які доцільно поділити за рівнем соціально-економічного розвитку. Дані, наведені на рисунку 2 свідчать про те, що незважаючи на рівень середньозваженої світової ставки мита 4% на окремі товарні групи у розвинутих країнах встановлюються значно вищі тарифні обмеження.

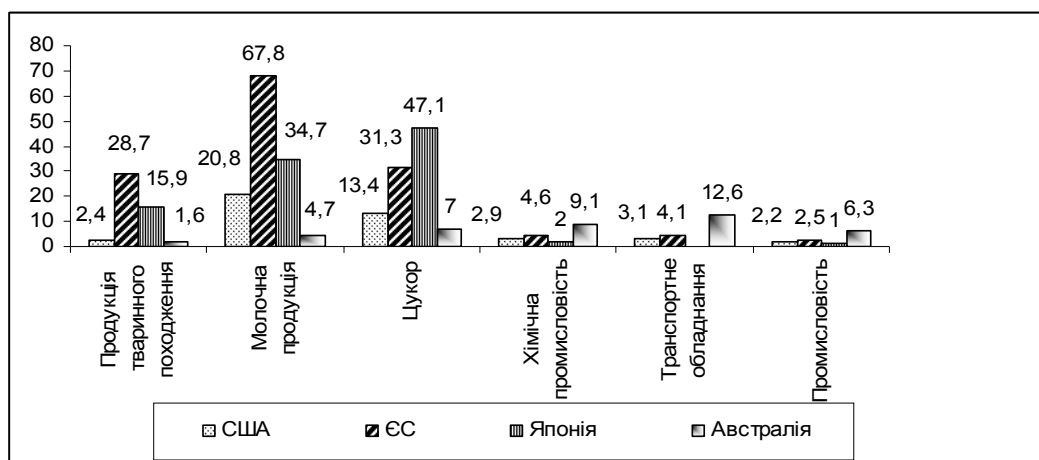

Рис. 2. Середньозважені ставки імпортного мита на окремі види продукції у розвинених країнах, 2009 р.

Так, найбільші ставки спостерігалися у країнах ЄС, особливо на молочну продукцію – 67,8%, цукор - 47,1%, продукцію тваринного походження – 28,7% [2].

У Японії найбільші ставки встановлено на цукор – 47,1% та молочну продукцію – 34,7%. Проте, при цьому встановлено фактично заборонні ставки на деякі види товарів: рис – 444%, пшеницю – 193%, також високі ставки встановлено на м'ясні та нафтопродукти. Японія не є членом жодної міжнародної торговельної організації, крім СОТ, проте має договори про пільгове митне оподаткування з низкою країн, що розвиваються. Часто ставки за цими договорами навіть нижчі, ніж передбачені ГАТТ. Майже 95% тарифних ставок в Японії є адвалерними. При цьому багато ставок диференціюються залежно від застосованого методу визначення митної вартості. Понад третина товарів при імпорті не обкладаються митом, переважно це сировина. Ще понад 45% товарних позицій оподатковуються за ставками менше 5%, і тільки 3% товарів оподатковуються ставками понад 30%, серед них текстильні товари, взуття та продукти харчування. Японія дуже широко застосовує квотування та інші методи нетарифного регулювання, проте при цьому майже не використовує компенсаційні та антидемпінгові ставки. Також в Японії діє унікальна система податкових пільг для імпортерів, які завозять товари, що не оподатковуються – ці підприємства мають право на податковий кредит у розмірі 5% від обсягу імпорту. Обсяг імпорту товарів, які не оподатковуються, складає понад 25%.

Що ж стосується США, найбільші ставки мита діють на імпорт молочної продукції – 20,8% та цукор – 13,4%. У 1994 р. за ініціативи США було створено зону вільної торгівлі з Канадою та Мексикою (НАФТА). В 2000 р. було надано преференційний торговельний статус Китаю. Сьогодні наповнення державного бюджету митними платежами складають незначну для США частку. Митна політика передбачає застосування режиму вільної торгівлі, а інколи навіть стимулювання імпорту.

Митно-тарифна політика Європейського Союзу має такі риси: застосування політики протекціонізму на етапі стрімкого зростання економіки з подальшим поступовим зниженням митних ставок; жорстка позиція на переговорах при вступі до СОТ щодо зв'язування митних ставок на найбільш прийнятному для себе рівні; режим найбільшого сприяння національному сільському господарству. Країни-члени ЄС активно застосовують антидемпінгові розслідування, нетарифні методи регулювання та субсидії національним товаровиробникам.

Якщо розглядати ставки імпортного тарифу на аналогічну продукцію у країнах, що розвиваються, що наочно демонструють дані рисунку 3 [2], можна дійти наступних висновків.

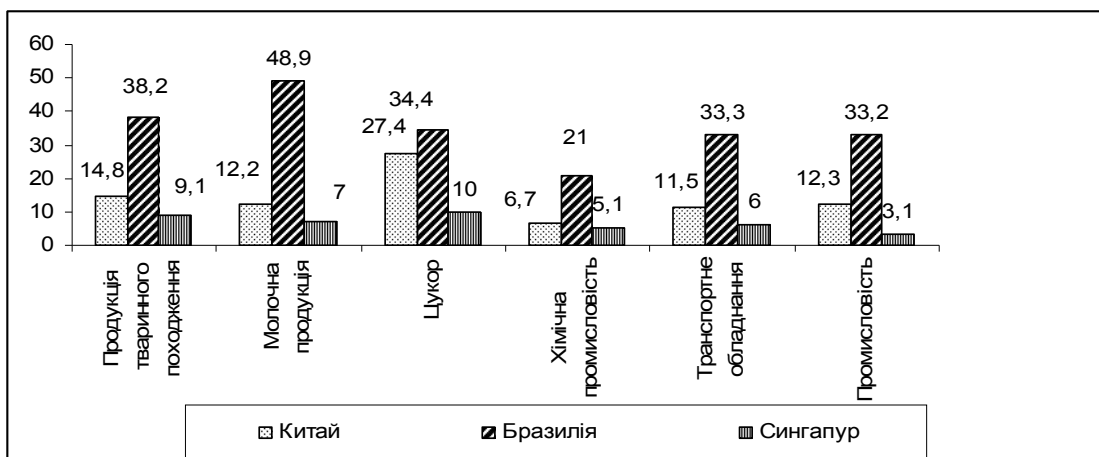

Рис. 3. Середньозважені ставки імпортного мита на окремі види продукції у країнах, що розвиваються, 2008 р.

Найбільші ставки мита є характерними для Бразилії, особливо на продукцію молочної промисловості – 48,9%, продукцію тваринного походження – 38,2%, цукор –

34,4%. Що ж стосується Китаю як однієї із найбільш зростаючих економік, то найбільші ставки мита уряд встановив на цукор на рівні 27,4%. Однією з головних рушійних сил зростання китайської економіки є експорт, і в країні було зроблено все на законодавчому та виконавчому рівнях для його підтримки. У Китаї на законодавчому рівні заборонено надання будь-яких пільг імпортерам, окрім імпорту гуманітарної допомоги та офіційно введено додаткові тарифи за прискорене митне оформлення. На відміну від більшості країн світу, де митне оформлення відбувається за місцем призначення товару, в Китаї майже весь імпорт оформляється в кількох основних митницях, які працюють у найбільших портах.

Тарифна політика Китаю є надзвичайно послідовною та виваженою. Так, на початку 90-х років ХХ ст. середньоарифметична ставка мита в Китаї складала понад 43% і була однією з найвищих у світі, що забезпечило комфортні умови для розвитку потужних промислових галузей. У 1996 відбулося перше значне зниження митних тарифів (всього на 4971 товарну позицію), середньоарифметична ставка мита склала 23%. Вступ країни до Світової організації торгівлі в 2002 році спричинив ще кілька вимушених знижень ставок мита, і у 2004 році середньоарифметична ставка складала лише 10,4% [4].

Однак в останні роки ставки на окремі групи товарів знижуються кілька разів щороку, що пояснюється надзвичайно бурхливим розвитком національної економіки. Проте на товари, які виробляються стратегічними для економіки галузями (сільське господарство, машинобудування) ще є достатньо високими, а інколи і фактично заборонними.

Для країн пострадянського простору властиві більш низькі ставки імпортного митного тарифу на сільськогосподарські товари та більш високі ставки на продукцію промислового сектору у порівнянні як із розвинутими країнами, так і з країнами, що розвиваються, що підтверджують дані, наведені на рисунку 4 [2].

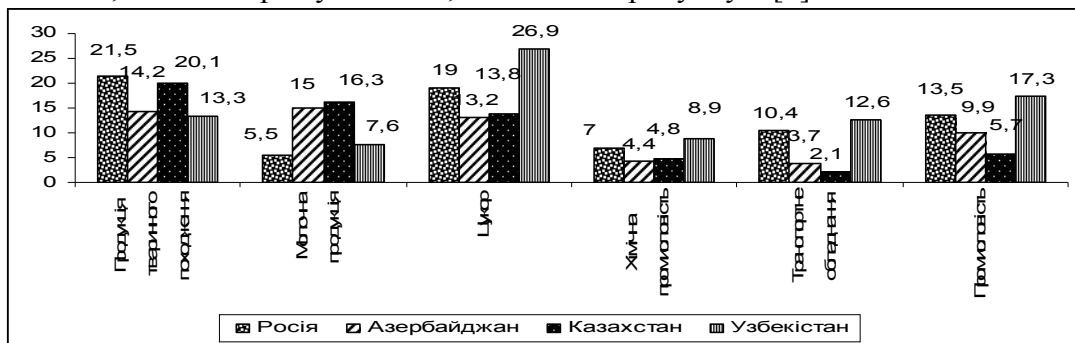

Рис. 4. Середньозважені ставки мита у країнах СНД, 2009 р.

Росія суттєво відрізняється від решти країн, представлених у аналізі, своєю експортно-орієнтованою економікою та великим позитивним сальдо торговельного балансу. В 2009 р. її експорт склав майже 42% ВВП. При цьому Росія дуже активно застосовує експортні митні тарифи, що є характерним для країн-експортерів необробленої сировини. Сьогодні митна політика Росії є надмірно політизованою, про що свідчать нещодавні негаразди з імпортом українських, грузинських та молдовських товарів, і, безперечно, орієнтованою на захист національного товаровиробника. Росія має одну з найвищих середньоарифметичних ставок мита в Європі – 9,9%. Крім того, часто застосовує антидемпінгові та тимчасові ставки мита.

З травня 2008 р. Україна стала повноправним членом Світової організації торгівлі. Лібералізація торгово-економічної політики після вступу України до СОТ передбачає спрощення доступу до національного ринку для іноземних суб'єктів господарювання за умов одночасного усунення можливих перешкод для конкуренції та дії законів ринкової економіки. Ключовим питанням в умовах членства України у СОТ

залишається необхідність впровадження структурних реформ вітчизняної економіки у такий засіб, який би гарантував покращення ефективності промислового та сільськогосподарського секторів економіки [5].

Після вступу до СОТ Україна ще більше лібералізувала свій зовнішньоторговельний режим та стала застосовувати пільги та преференції до значно більшої кількості своїх торговельних партнерів. На рисунку 5 наведено динаміку змін ставок імпортного мита до та після вступу України до СОТ. Як видно, протягом 2006-2008 рр. Україна майже у 3-4 рази зменшила ставки імпортного тарифу та окрім види сільськогосподарської продукції, проте рівень середньозважених ставок на промислові товари майже не змінився [2]. Високі тарифні ставки Україні доцільно впроваджувати тільки на дорогі товари, а високі ставки мита на товари масового споживання, аналогів яким немає в Україні, зрештою стають тягарем для споживача, і більшість країн із ринковою економікою не стримують, а навіть заохочують даний вид імпорту. Така політика передбачає надання пільгових митних тарифів переважно для країн-постачальників сировини та товарів мінімальної технологічної обробки.

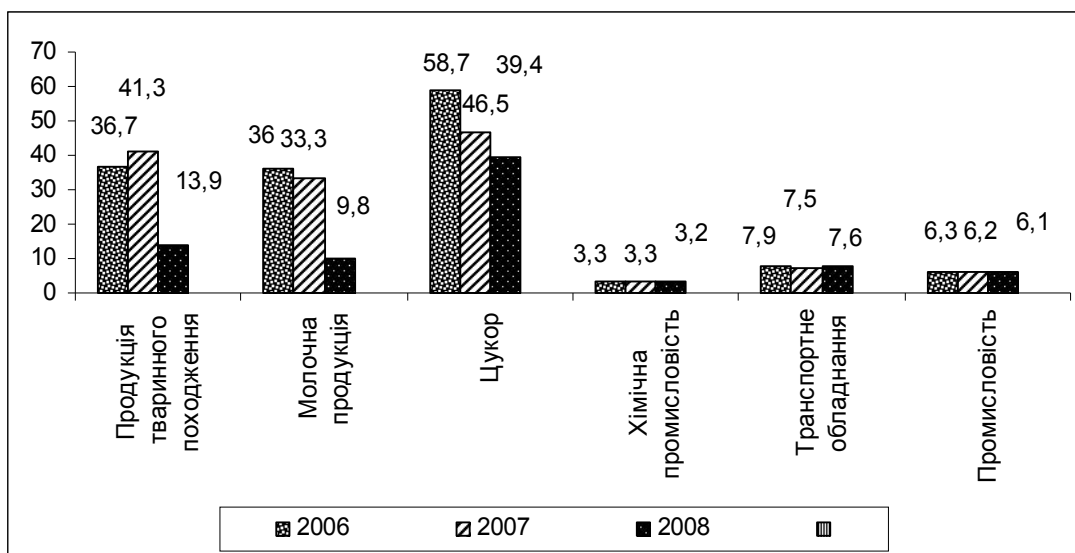

Рис. 5. Динаміка середньозважених ставок імпортного мита в Україні на окремі види продукції, 2006-2008 рр.

При цьому митно-тарифна політика повинна стати, насамперед, інструментом регулювання внутрішнього ринку, а не наповнення державного бюджету і має відповідати економічним інтересам держави, а не окремих суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Особливий захист, окрім молодих та важливих для забезпечення національної безпеки галузей, як засвідчує світова практика, слід надавати сільському господарству. Експортери та імпортери держави отримали вихід в уніфікований правовий простір, а також рівноправну можливість користуватися міжнародно-правовим захистом, що гарантується ГАТТ.

В рамках вступу до СОТ, з метою забезпечення належного рівня підтримки сільськогосподарських товаровиробників, Україна зберегла право застосування спеціальних режимів оподаткування ПДВ у вигляді доходів, від яких відмовилася держава, як альтернативі прямій бюджетній підтримці у зв'язку із обмеженістю фінансових ресурсів держави.

Найбільш суттєвим наслідком для громадян та вітчизняних виробників вступу держави до СОТ є врегулювання питань доступу українських товарів і послуг до ринків країн-членів СОТ та іноземних товарів і послуг - до вітчизняного ринку[6].

Із вступом до СОТ, відповідно до Угоди між Урядом України та Європейським Співтовариством про торгівлю деякими сталеливарними виробами, було скасовано

кількісні обмеження щодо експорту металопродукції до країн-членів ЄС. Одним із основних позитивних факторів, що вплинув на експорт промислової продукції після вступу України до СОТ, є припинення квотування експорту української металопродукції на ринок ЄС.

Основний позитивний вплив на динаміку експорту до країн Центральної та Східної Європи пов'язаний із скасуванням кількісних обмежень на імпорт в країни ЄС шести груп металопродукції, що дозволило суттєво збільшити експорт металопродукції до окремих країн регіону, зокрема до Болгарії – більш як у 3 рази, Румунії – у 1,7 рази тощо.

Підприємства хімічної промисловості, зокрема з випуску азотних добрив, які є найбільшими експортерами в галузі, відмічають в основному позитивний вплив членства України в СОТ. А саме, скасування антидемпінгових заходів щодо імпорту карбаміду українського походження в країни ЄС, що дало змогу поставляти цей продукт на ринок ЄС.

Загальний аналіз зовнішньоторговельних відносин України свідчить, що вступ держави до СОТ позитивно вплинув на гармонізацію торговельно-орієнтованого законодавства держави з договірною-правовою системою СОТ і сприяв активізації торговельних відносин з країнами-членами Організації.

Висновки. Таким чином, проведений аналіз показав, що найбільш обсяги міжнародної торгівлі здійснюються за режимом найбільшого сприяння або преференційним режимом. Проте це не означає, що уряди країн не обмежують імпорт «небажаної» продукції на свою територію. Більше 150 країн протягом існування ГАТТ/СОТ взяли участь в обговоренні обов'язкових положень угод, що охоплювали тарифні і нетарифні заходи; обмінялися зобов'язаннями, що становили у світовій торгівлі біля 300 млрд. дол. У результаті таких зобов'язань середньорічний тариф на готову продукцію дев'яти найбільш значних світових промислових ринків знизився на 34%.

Це зниження відбувалося у такий спосіб, що найвищі тарифи скорочувалися більшою мірою, ніж найменші. Розвинуті країни знизили тарифи, а також інші бар'єри, що впливають на торгівлю тропічними товарами: кавою, чаєм, какао, спеціями й іншими сировинними напівфабрикатами і готовими виробами, що становлять найбільший інтерес для країн, що розвиваються. Багато цих країн зробили поступки стосовно свого власного імпорту. Найбільш розвинуті країни у своєму арсеналі використовують здебільшого інструменти прихованого протекціонізму і таким чином прагнуть «обійти» заборони та обмеження, що накладаються на них з боку міжнародних організацій. На противагу ним, країни, що розвиваються, використовують в основному мито та інструменти кількісних обмежень (квотування та ліцензування).

Список використаної літератури

1. Портанский А. ВТО: перспектива переговоров Дохийского раунда сохраняется / А. Портанский // Мировая экономика и международные отношения. – 2008. - № 12. – С. 65-73.
2. World Tariff Profiles 2009 [Електронний ресурс] / Режим доступу до звіту: http://www.wto.org/english/res_e/publications_e/world_tariff_profiles09_e.htm
3. Осадча Н.В. Системне уявлення щодо регуляторного митного режиму в умовах глобалізації зовнішньоекономічної діяльності / Н.В. Осадча // Вісник економічної науки України. – 2009. - № 1. – С. 134-145.
4. Мозиас П. Внешнеторговая политика Китая после присоединения к ВТО / П. Мозиас, В. Яковлева // Мировая экономика и международные отношения. – 2009. - № 12. – С. 64-68.
5. Гащицький О.А. Оцінка ефективності митної політики України в умовах вступу України до СОТ / О.А. Гащицький // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2008.

- № 1. – С. 29-34.

6. Бліхар М.М. Реформування митно-тарифної політики України з використанням досвіду країн ЦСЄ у контексті вступу до СОТ / М.М. Бліхар // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2008. - № 2. – С. 56-60.
7. Мельник Т. Тарифне регулювання у контексті членства України у СОТ / Т. Мельник // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2009. - № 2. – С. 5-12.

Y. A. Dubenyuk

Modern Regimes of the International Trade Regulation in the Countries of Different Social and Economic Systems

The article touches upon the peculiarities of the modern regimes in international trade regulation in developed, developing countries and the countries of Central and Eastern Europe, Ukraine in particular. Much attention is paid to the customs duties implementation on the goods of different branches in countries with different type of social and economic system.

УДК 339.72.053.1(1-773)

Т. В. Марена

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ КРАЇН, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

У статті досліджено сучасний стан зовнішньої заборгованості країн, що розвиваються, оцінено рівень зовнішньоборгового навантаження на національній економіці. Визначено особливості формування зовнішнього боргу в різних регіональних групах країн. Оцінено стан міжнародної ліквідності країн, що розвиваються.

Стабільність національних економік країн багато в чому залежить від наявності в них відповідних фінансових ресурсів. Оскільки внутрішні фінансові ресурси країн світу є обмеженими, важливим джерелом фінансування економічного розвитку стають зовнішні запозичення, що виступають у формі міжнародного кредиту. Неефективне використання кредитних ресурсів призводить до накопичення зовнішнього боргу та неможливості його своєчасного обслуговування, в результаті чого розвивається криза зовнішньої заборгованості, яка здійснює негативний вплив на стан національної економіки і позиції країни на світових ринках. Зростання обсягів надання міжнародних кредитів свідчить про те, що розвиток сучасного світового господарства набуває все більш боргового характеру. Зважаючи на це, актуальним є питання ефективного управління зовнішньою заборгованістю з урахуванням інтересів і країн-кредиторів, і країн-позичальників.

Особливого значення питання управління зовнішньою заборгованістю набуває для країн, що розвиваються. Зростання обсягів різних видів зовнішньої заборгованості, близькість термінів погашення зовнішніх боргів викликають необхідність пошуку найбільш ефективних методів реструктуризації боргу, напрямів зменшення боргового тягаря країн. Для визначення особливостей управління зовнішнім боргом країн, що розвиваються, перш за все, потрібно вивчити існуючий стан заборгованості цих країн, оцінити їх платоспроможність. Все вищезазначене обумовлює актуальність теми дослідження.

Питання формування зовнішньої заборгованості країн та особливостей управління зовнішнім боргом широко дискутуються в сучасній науковій літературі. Так, у центрі